

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Bakalářská práce

CO JE DĚTSKÁ TEOLOGIE?

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Břichcínová, Th.D.

Autor práce: Milena Homolková

Studijní obor: Pedagogika volného času

Forma studia: prezenční

Ročník: 4.

2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

20. března 2018

.....

Milena Homolková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Kateřině Břichcínové, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Také bych chtěla poděkovat své rodině za podporu během studia.

OBSAH

Úvod.....	5
1 Teologie	7
1.1 Vysvětlení pojmu	7
1.2 Dělení teologie	8
1.2.1. Spontánní a reflexní teologie.....	8
1.2.2 Kérygmatická teologie	8
1.2.3 Reflexní teologie	8
1.2.4 Biblická teologie	8
1.2.5 Morální teologie	8
1.2.6 Spirituální teologie	9
1.2.7 Pastorální teologie	9
1.2.8 Dětská teologie	9
1.3 Jednota teologie	10
2 Vznik a vývoj dětské teologie	11
2.2 Vznik dětské teologie	11
2.3 Vývoj dětské teologie	13
2.4 Dětská teologie z hlediska vývojové psychologie	15
3 Metody dětské teologie	17
3.2 Metody orientované na vnímání	18
3.3 Metody orientované na zprostředkování	18
4 Vnitřní rozdělení dětské teologie	22
4.2 Teologie dětí	24
4.3 Teologie pro děti	26
4.4 Teologie s dětmi	31
Závěr.....	34
Seznam literatury	36
Abstrakt.....	38
Abstract.....	38

Úvod

Dětská teologie se stala součástí náboženské pedagogiky. Děti mají právo na náboženské vyznání, a tudíž mají právo i na náboženskou výchovu a výuku. Jako vychovatelé bychom měli dětem umět poskytnout odpovědi na jejich otázky týkající se víry v Boha a pokud budou mít zájem vést i rozhovor. V práci se odkazuji především na univerzitní profesorku Prof. Dr. Mirjam Zimmermann, která na toto téma napsala velice pěknou publikaci.

K napsání práce na téma dětská teologie mě inspirovala práce s dětmi předškolního věku a mladšího školního věku. Tyto děti jsou velice zvědavé a dokážou se nadchnout pro spoustu věcí. Některé děti za mnou během mého pobytu v mateřské škole přišly, že by si z kostek chtěly postavit archu pro zvířata. Znalý biblický příběh o Noemově arše jako pohádku. Jiné znaly animovanou pohádku Stvoření světa a chtěly si o ní povídat a další znaly pohádku Princ egyptský. V tu chvíli jsem se začala více zaobírat myšlenkou, jak dětem přiblížit náboženství, i když nejsou věřící a začala jsem hledat literaturu, která by se tímto tématem více zabývala. Bohužel jsem nenašla žádnou literaturu v českém jazyce, proto jsem se rozhodla hledat v německy psané literatuře. Na německých stránkách jsem našla i vyjádření dětí předškolního věku k teologii a Bohu, což mě velmi zaujalo a přišlo mi líto, že to v České republice není na podobné úrovni.

Cílem mé práce je popsat, co je dětská teologie, čím se zabývá, komu je určena, jaké využívá metody a jaké je její rozdělení. Chci ukázat, jaké místo zaujímá dětská teologie v rámci teologie jako celku tážajíc se, jaká jsou její specifika. Za cíl si vytyčuji i přiblížení dětské teologie v domácím prostředí, neboť v Čechách jí doposud bylo věnováno jen málo pozornosti. Ráda bych prokázala, že i s malými dětmi je možné teologii rozvíjet. Budu hledat odpověď na otázku, zda je dětská teologie ještě teologií, jak se s ní dá dále pracovat, od kterého věku dítěte z hlediska vývojové psychologie je možné o teologii mluvit, a jaká specifika mají jednotlivé druhy dětské teologie.

Do své práce jsem zahrnula pojem teologie, který na začátku své práce vysvětluji a další druhy teologie, se kterými se může člověk setkat. Většinová část práce je věnována tématu dětské teologie. Začínám popisem, jak dětská teologie vznikla a z čeho se vyvíjela. Dětská teologie využívá dvou základních metod, kterými se zabývám v další části práce. Jedná se o metody, které se orientují na vnímání a o metody, které se orientují

na zprostředkování. V další části práce jsem rozebírala, jak je dětská teologie rozdělená a jak každá z teologií vypadá. Jedná se o teologii dětí, teologii pro děti a teologii s dětmi.

Pojem teologie jsem do své práce zařadila, aby se čtenář, který o teologii mnoho neví, mohl s tímto výrazem nejprve trochu seznámit, a pak až se seznamoval s jedním z druhů teologie. Další druhy teologie uvádím jen jako příklad, že existují i další možná odvětví teologie, kterými by se případně mohl zabývat. V další části práce už přecházím k tématu dětské teologie, kterým se chci zabývat. Ve vzniku a vývoji se zabývám z čeho dětská teologie vůbec vznikla a jak se vyvíjela. Zařadila jsem sem i to, jak se na dětskou teologii dívá vývojová psychologie v raném věku dítěte. Poté jsem se zaměřila na metody, které dětská teologie využívá. Jedná se o metody zaměřené na vnímání a metody orientované na zprostředkování. V závěru práce se zaměřuji rozdělením dětské teologie. Dětská teologie se dělí na teologii dětí, pro děti a s dětmi. Pro lepší přehlednost jsem zařadila tabulku, ve které je hlavní charakteristika zaznamenána.

Základním zdrojem, ze kterého jsem čerpala, byla publikace Prof. Dr. Mirjam Zimmermann, která se nazývá „Kindertheologie als theologische Kompetenz von Kindern, Grundlagen Methodik und Ziel kindertheologischer Vorschung am Beispiel der Deutung des Todes Jesu“ a byla vydána v roce 2012. Mezi další autory, na které bych odkázala, patří Anton Bucher, Fridrich Schweitzer, Christian Butt a další.

1 Teologie

1.1 Vysvětlení pojmu

Teologie pochází z řeckého *theologia*, což je spojení slov *theos* = Bůh a *logos* = slovo. Dalo by se říct i rozhovor o Bohu. Teologie je tedy nauka o Bohu. Termín teologie se vyskytuje u filozofů Platona, Aristotela a také u stoiků. V pojednání o státu v kontextu kritiky mýtu používá Platon výraz teologie ale jako synonymum pro mytologii (vyprávění o bozích). Aristoteles využívá výraz teologie v metafyzice, kde hovoří o teologii či o teologické filosofii.

Až u autorů jako byl Panaitios či Varro se setkáváme s rozdělením:

- a) mytická (básnická) teologie,
- b) politická (kultická) teologie,
- c) fyzická (filozofická) teologie.¹

V Novém zákoně se nesetkáváme s termínem teologie vůbec. Apologeti používají toto slovo jen v případě, kdy kritizují mytologii. První, kdo se zabývá pojmem teologie, je Klement Alexandrijský. Setkáváme se s trojím užitím tohoto slova:

- a) v tradičním smyslu slova – staří teologové: Orfeus, Homér, Theodosios,
- b) pojem teologie je aplikován na starozákonní postavy – první teolog je sám Mojžíš,
- c) pojem teologie ve smyslu poznání Boha.²

Pro vznik a rozvoj vědecké teologie je důležité 13. stol., které můžeme nazvat stoletím velkých univerzit. Zásluha patří sv. Tomáši Akvinskému. Ptá se, zda teologie může být chápána jako věda. Pojem věda převzal od Aristotela, který uvádí dvě kritéria, jež musí věda splňovat – má své principy a tyto principy musí být samy o sobě evidentní. Tato zřejmost vytváří kritérium jistoty.

---

¹ DUKA, Dominik, *Úvod do teologie*, Krystal OP, Praha, 1998.

² Tamtéž.

1.2 Dělení teologie

1.2.1 Spontánní a reflexní teologie

Spontánní teologie je samovolné úsilí křesťana o hlubší poznání toho, v co věří, vychází z jeho přirozenosti jakožto bytosti rozumové a z dynamiky jeho víry a lásky.

„Každý člověk svou povahou, svou přirozeností je spontánním filozofem tím, že si klade otázky o posledních příčinách. Známe to i z dětství, kdy jsme kladli svým rodičům a nejbližšímu okolí celou řadu otázek a nekonečných "proč". Křesťan je přirozený spontánní teolog, když si klade tyto otázky o posledních příčinách ve světle Božího zjevení.“³

1.2.2 Kérygmatická teologie

Z řeckého slova *kérygma* = zvěst, kázání. Popularizační teologie, což je výklad teologických pravd lidovým způsobem, přizpůsobeným posluchačům či čtenářům. Může se mít různou formou: kázání, katecheze, lidové přednášky apod.

1.2.3 Reflexní teologie

Specializovaná teologie, která používá hermeneutických výkladových principů. Užívá filozofických metod a zabývá se posledními principy. Poslední princip je Bůh.

1.2.4 Biblická teologie

Odvětví teologie, které se zabývá Biblií. Popisuje vztah Boha a člověka, jak ho popisuje Starý a Nový zákon. Zkoumá teologické koncepty, které se v biblickém textu nacházejí. Je chápána jako koruna činností uskutečňovaných celým celkem biblických věd. Je proto metodologicky předcházena úvodem do Písma svatého a jeho knih, biblickou hermeneutikou a biblickou exegezí čili samotným výkladem míst Písma svatého.⁴

1.2.5 Morální teologie

Je označení pro disciplínu teologie, která se zabývá jednáním a praktickým životem jednotlivců z hlediska etiky v kontextu křesťanské víry. V protestantismu se hovoří spíše o teologické etice. Morální teologie jako samostatná disciplína vznikala postupně.

---

³ DUKA, Dominik, *Úvod do teologie*, Krystal OP, Praha, 1998.

⁴ *Rozdělení teologie* [online], s.3. Dostupné na WWW: www.op.cz/download/rozdeleni_teologie.rtf.

- a) fundamentální morální teologie – věnuje se poslednímu cíli člověka, jeho činům, mravnosti činů, svědomí, zákonu, hříchu, obecně ctnosti;
- b) zvláštní morální teologie – postupuje podle jednotlivých ctností nebo podle přikázání Desatera nebo podle jiného dělení.

1.2.6 Spirituální teologie

Vznikla oddělením od morální teologie. Spirituální teologie se věnuje jakési nadstavbě, dynamickému rozvoji křesťanského života.

Je to disciplína, která se zabývá křesťanskou svatostí, dokonalostí, jejími principy a prostředky.

Dále se dělí na:

- a) asketiku – zabývá se tím, co je charakteristické a potřebné pro začátečníky a pokročilé;
- b) mystiku – zabývá se tím, co je charakteristické pro dokonalé (dary Ducha svatého); a některými mimořádnými jevy v duchovním životě (stigmata, soukromá zjevení apod.).⁵

1.2.7 Pastorační teologie

Zabývá se různými aspekty pastoračního působení církve. Poprvé tento pojem použil Petr Canisius v 16. století, ale jako samostatná teologická disciplína vznikla až v 18. století. Jejím úkolem je popsat situace a jejich možnou proměnu, aktuální praxi víry, křesťanství a církve, definovat zákony a modely změn.

1.2.8 Dětská teologie

Popisuje teologii, kterou tvoří děti. Cílem dětské teologie je to, aby děti dokázaly vyslovit vlastní dojmy, názory, otázky, výklady, představy, argumenty, hodnocení a úsudky k náboženským tématům, to znamená vyjádřit svou ‚religiozitu‘ a (s dalšími) o ní přemýšlet, aby na základě toho dokázaly samostatně přemýšlet o křesťanské víře podle Bible a tím se samy dále rozvíjely.

Dále se dělí:

- a) teologie dětí
- b) teologie pro děti
- c) teologie s dětmi

---

⁵ *Rozdělení teologie* [online], s.3. Dostupné na: WWW: www.op.cz/download/rozdeleni_teologie.rtf.

1.3 Jednota teologie

Ani při rozdělení teologie na jednotlivé disciplíny však nesmíme zapomínat na jednotu teologické vědy. Výrazně na ni ukazovaly monumentální teologické sumy velkých středověkých mistrů, které právem bývají přirovnávány ke středověkým katedrálám.⁶

Teologie je jedna a těší se této jednotě více než ostatní vědecké disciplíny, protože má účast na jednotě Božího poznání: je, jak píše sv. Tomáš, “jistým otiskem Boží vědy”⁷ v nás. Bůh jediným pohledem poznává sebe i všechno, co bylo, je, bude a mohlo být. Nikdy bychom neměli zapomínat, že ta část teologie, kterou se právě zabýváme, tvoří harmonickou jednotu se všemi ostatními částmi.

Formálním předmětem je Bůh z hlediska svého božství. To vyjádřil také papež Jan Pavel II. ve svém proslovu k teologům v německém Altöttingu (18. 11. 1980), když řekl: “Soustředěnost na trojjediného Boha jako původ a pevný základ našeho života a celého světa představuje nejnaléhavější úkol současné teologie.”⁸

---

⁶ *Rozdělení teologie, Jednota teologie* [online]. S. 6. Dostupné na WWW: www.op.cz/download/1-03_rozdeleni_teologie.rtf.

⁷ *Stvoření, Věda víry* [online], Krystal OP, 2001. Dostupné na WWW: <http://krystal.op.cz/amen/2001/Amen1-01.htm>.

⁸ *Rozdělení teologie, Jednota teologie* [online]. S. 6. Dostupné na WWW: www.op.cz/download/1-03_rozdeleni_teologie.rtf.

2 Vznik a vývoj dětské teologie

Dětská teologie popisuje teologii vytvořenou samotnými dětmi. Děti se zde do jisté míry považují za teology. Dětská teologie má tři referenční disciplíny: společenské vědy, vývojová psychologie a dětská filozofie. V oboru teologizování s dětmi se provádí empirický výzkum se zaměřením na různá teologická témata (christologie, teodicea, víra, obraz Boží, obraz světa).

Cílem dětské teologie je to, aby děti dokázaly vyslovit vlastní dojmy, názory, otázky, výklady, představy, argumenty, hodnocení a úsudky k náboženským tématům, to znamená vyjádřit svou ‚religiozitu‘ a (s dalšími) o ní přemýšlet, aby na základě toho dokázaly samostatně přemýšlet o křesťanské víře podle Bible a tím se samy dále rozvíjely. Dětská teologie se v mezidobí stala v Německu, Rakousku, Švýcarsku pevnou součástí pedagogické výuky a vzdělávání farářů (na univerzitách i pedagogických vysokých školách v oborech výuka náboženství a praktická teologie). Nově nabízí několik univerzit ve svém výukovém rámci také semináře, v nichž se propojuje dětská teologie se systematickou teologií a biblickou teologií. Z toho vyplývá, že dětská teologie náleží zcela samozřejmě k teologii a může se projevovat ve všech teologických oborech, u nichž není ještě zcela možné dohlédnout všech důsledků, např. v případě křtu dětí. V tomto ohledu je Franz Graf-Stuhlhofer toho názoru, že odložení křtu spíše odpovídá pojetí dětské teologie: není v zájmu dětské teologie dětem cokoli nutit, ale pouze je podporovat. Kromě toho může být křest, který kterékoli dítě vědomě zažije, důležitým krokem ve vytváření jeho víry. Ještě v osvícenství bylo pozitivní hodnocení dětí nemyslitelné zejména pro filozofa René Descarta, neboť podle něj všechny chyby dospělého pocházejí z dětství. Jean-Jacques Rousseau naproti tomu děti více oceňoval a tím fakticky „objevil“ dětství; nemyslitelná pro něj však byla představa, že děti by mohly být teology. V antropomorfních dětských představách o Bohu spatřoval „modlářství“ svého druhu. Jean Paul byl první, kdo dítě spojil s náboženstvím. Ovlivnily ho fantazie jeho pětiletého syna, když se snažil „filozofovat“. Obrat v pojetí teologie dětí se zrodil až společně s vývojovou psychologií.

2.1 Vznik dětské teologie

Dětská teologie se v posledních dvaceti letech stala jako koncepce součástí náboženské pedagogiky. Na základě konstatování, že děti ve veřejnoprávních vzdělávacích zařízeních

mají právo na své náboženské vyznání a zejména v rámci školní výuky náboženství tedy také nárok na výuku náboženství a na informace, které jsou pro ně nové, zasazují se „průkopníci“ teologie pro děti jako Anton A. Bucher, Gerhard Büttner, Friedhelm Kraft, Petra Freudenberger-Lötz, Hartmut Rupp, Elisabeth Schwarz a další o hermeneutiku aktivního osvojování a menší rozsah prostého předávání informací.

Cílem je uvědomit si teologii přinášenou dětmi, „tento (hypoteticky) zjištěný vzor“ vykládat a pak v třetím kroku doplnit, diferencovat a flexibilizovat.

Použijeme-li pojem podpora teologické kompetence, může být širší pojem „náboženská kompetence“, který má v rámci těchto debat rozsáhlé uplatnění, rozšířen z hlediska dosud zanedbávané oblasti a specificky navázán na tradici teologického myšlení. Tím je míněno, s vymezením praktikované a nereflektované spirituality dítěte, reflexivní vypořádání s dějinnou, současnou nebo osobní praktickou vírou. Z formálního hlediska tedy musí být při požadavku na teologické kompetence ve výukových scénářích zřejmý proces zpracování a reflexe.

Kromě toho může dojít k nábožensko-didaktické integraci teologizace zapojením do debat o kompetencích (výuka náboženská orientovaná na kompetence). Kompetence dětské teologie je definována jako empiricky uchopitelná schopnost dětí vlastní myšlenky a představy k teologickým otázkám nejen vyslovovat, ale promýšlet je a dále rozvíjet. Jedná se tedy o kognitivní schopnost, která se projevuje kladením a zpracováním teologických otázek, ale i narativním a metaforickým způsobem myšlení a rovněž zpracováním paradoxů a hermeneutických otázek. Pomáhá při řešení teologických problémů, jejichž referenční bod se nachází mezi dítětem a kladením teologických dotazů. Její specifická oblast a doména je zřejmá ze specificky teologického obsahu (např. otázka Boha, christologie, Svatý Duch apod.). Lze se ji naučit, kontrolovat a rozvíjet, používat ve smyslu kompetence k jednání a komunikaci v praktických situacích a může být formálně i po obsahové stránce, např. z hlediska konzistence, abstrakce, lingvistiky, používání základních kategorií, generování kauzálních systémů a možnost napojení na interpretace a systémy analyzována a podle didaktických cílů hodnocena a podporována.

Dětská teologie je popisována v návaznosti na běžné pojmy v rámci systematicko

teologické tradice jako

- teologie odhalování a odpovědí,
- laická teologie,
- existenciální a osobní teologie,
- konkrétní, kontextová a kreativní teologie,
- ale také jako předběžná, kritická a dialogová teologie.

Vždy je ve velké míře vázána na řeč jako médium procesu reflexe.

2.2 Vývoj dětské teologie

Přestože je termín „dětská teologie“ nový, má jeho pozadí dlouhou tradici. Jednotlivé aspekty umožňují analogie týkající se náhledů a požadavků různých fází teologie a náboženské pedagogiky, např. „Vnímání odlišnosti dítěte v antice, pokus o vyhodnocení jeho sociálního statusu v Novém zákoně, vnímání a ocenění jeho vlastní hodnoty ve výkladu a změně perspektivy v oblasti pedagogiky „od dítěte“ k reformní pedagogice, zkoumání náboženského vývoje dítěte, studie v oblasti vývojové psychologie nebo náboženské sociologie v rámci empirické teologie od 70. let 20. století a pohled podpořený novým výzkumem dětí týkající se samostatné interakce dítěte s jeho okolím“. Sociálně vědecké zkoumání dětí způsobilo, že předpokládaný deficitní obraz dítěte posuzovaný teoriemi o vývoji a socializaci podle normy pro dospělého byl nahrazen pojmem samostatně jednajícího, myslícího a hovořícího dítěte. Dozrál tedy názor, že děti samy vytvářejí jako aktéři svůj svět a přitom jsou dříve, než se předpokládalo, schopny komplexního myšlení, jaké je např. nutné při vytváření analogických závěrů. Tato změna perspektivy se přibližně od 30. let upevňuje díky sociologickým, psychologickým a pedagogickým výzkumům a byla zahrnuta do teologie zejména z důvodu vývoje jako dětská teologie. Od roku 1992 se pak v rámci nábožensko pedagogických diskusí explicitně hovoří o „dětské teologii“, přičemž tyto diskuse jsou intenzivnější poté, co byla v roce 2002 vydána „Ročenka pro dětskou teologii“. Od té doby vyšlo více monografických prací, např. Interpretace Ježíšovy smrti,⁹ Zmrtvýchvstání,¹⁰ Modlitba¹¹

---

⁹ ALBRECHT, Michaela, *Für uns gestorben*. Die Heilsbedeutung des Kreuzestodes Jesu Christi aus der Sicht Jugendlicher, Göttingen 2007.

ZIMMERMANN, Mirjam, *Kindertheologie als theologische Kompetenz von Kindern, Grundlagen Methodik und Ziel kindertheologischer Forschung am Beispiel der Deutung des Todes Jesu*, Neukirchen-Vluyn 2. Aufl. 2012.

¹⁰ BUTT, Christian, *Kindertheologische Untersuchungen zu Auferstehungsvorstellungen von Grundschulern und Grundschülerinnen*, Göttingen 2009.

¹¹ KAMMEYER, Katharina, „Lieber Gott, Amen!“ Theologische und empirische Studien zum Gebet im

apod. a je k dispozici také první bibliografie do r. 2010. Přibližně od roku 2010 je kromě toho zaveden termín teologie mládeže,¹² od roku 2013 je vedle Ročenky pro dětskou teologii vydávání i Ročenka pro teologii mládeže.

Zcela odlišný impuls zájmu o hovory s dětmi a ocenění jejich myšlenek přichází z filosofie. Z „dětské filosofie“ (Lipman, Camphy, Matthews, Freese, Horster aj.) bylo možné získat rozhodující poznatky pro profilování dětské teologie. Jako společné aspekty základního přesvědčení lze uvést:

- zájem o dětské dotazování a důvěra v dětské kompetence i v explicitně filosofických otázkách (Lipman, Camphy),
- přinejmenším částečná relativizace kognitivních stupňovitých teorií navazující na Piageta (Matthews, Freese) pro vyhodnocení dětských teologických projevů,
- ocenění individuální zvláštnosti jednotlivých dětských myšlenek (Matthews),
- jednotlivé metody pro vedení rozhovorů (zejména metoda dialogu u Martense, sokratovský rozhovor u Horstera, resp. Camhyho).

Vedle těchto analogií je však možné a nutné i jasné rozlišení týkající se předmětu dětské teologie a dětské filosofie. Čím specifičtěji je přitom předmět teologie určen, tím zřetelnější a ostřejší oddělení mezi dětskou teologií a dětskou filosofií lze získat. Dětská teologie získává profil tam, kde se pohybuje v zavedených teologických pojmech systematické teologické tradice: tak, jako je vztah teologie ke křesťanské víře konstitutivní, musí se i dětská teologie nechat nějakým způsobem vztáhnout k interakci Boha s člověkem, resp. lidí s Bohem, předávané biblickou tradicí a rozšiřovanou církví, o které dnes lze získat informace. Filosofické úvahy nemohou, jak sama dětská teologie zdůrazňuje, vést k žádné obsahově normativní jistotě ve smyslu životních jistot, přičemž pro dětskou teologii zůstává vztah k víře zaručeně mimo ni samu – teologicky řečeno: extra nos – z hlediska nároku na vlastní hledání identity a s tím spojené nabídky na zvládnání života a naděje na dosažení cíle konstitutivní.

Horizont theologischer Gespräche mit Vorschulkindern, Stuttgart 2009.

¹² SCHLAG, Thomas, SCHWEITZER, Friedrich, *Brauchen Jugendliche Theologie?* Jugendtheologie als Herausforderung und didaktische Perspektive, Neukirchen-Vluyn 2011.

DIETERICH, Veit-Jakobus (Hg.), *Theologisieren mit Jugendlichen*. Ein Programm für Schule und Kirche, Stuttgart 2012.

FREUDENBERGER-LÖTZ, Petra, *Theologische Gespräche mit Jugendlichen*. Erfahrungen – Beispiele – Anleitungen. Ein Werkstattbuch für die Sekundarstufe, Stuttgart 2012.

2.3 Dětská teologie z hlediska vývojové psychologie

Tato referenční disciplína se pevně pojí s psychologem Jeanem Piagetem – a to i když se nyní podle nejnovějších poznatků již ví, že náboženský rozvoj dítěte začíná dříve, než Piaget předpokládal. Podle Piageta probíhá náboženský rozvoj dítěte ve fázích. Zmiňuje se také formování morálního chápání podle Lawrence Kohlberga a formování náboženského chápání podle Fritze Osere a Paula Gmündera. Všem těmto modelům je společné, že děti jsou vnímány jako subjekty a aktéři své vlastní opravdovosti, to znamená, že děti jsou podle nich aktivní, kreativní a konstruktivní.

Rozhodující impuls pro dětskou teologii přišel z příbuzné disciplíny – filozofie. Průkopníkem byl katolický náboženský pedagog Anton A. Bucher, který zkoumal v roce 1989 „počáteční naivitu“ u dětí. V roce 1992 se dotazuje, zda by děti mohly být teology, a stanoví zde již kritéria, která jsou dnes pro dětskou teologii zásadní, případně zmiňuje potřebu dialogu s dětmi: „s dětmi vstupujeme do potřebného dialogu a jsme také připraveni se od nich učit. Spíše by se měly děti podporovat ve svém „samostatném úsilí“. Tvrdí, že vidět děti jako teology a být pozorný k jejich představám o Bohu není jen napínavé, ale především poučné dobrodružství. V tomto smyslu se stává teologie dětí ozdravným návratem k sobě samotnému.

Pojetí dětské teologie vzniká v témže roce; děti si v ní pokládají otázky (jako v dětské filozofii), rozvíjejí téma, jsou subjekty, jsou způsobilé vytvořit vlastní teodicey a mají odpovědi, kterým nasloucháme a které se snažíme spíše pochopit předtím, než je případně opravíme. Vnáší se sem nový aspekt: U dětí je třeba obraz Boží posuzovat na pozadí jejich světa. Evangelický teolog Friedrich Schweitzer jde stejnou cestou jako Bucher a v roce 1997 píše: „Nenastal ale čas objevit také teologii dětí?“

Tento Schweitzerův požadavek byl nakonec naplněn v roce 2002 – změnou paradigmatu s hlavní myšlenkou začínat od dítěte: Bucher založil s Gerhardem Büttnerem „Ročenku dětské teologie“ (Jahrbuch für Kindertheologie - JaBuKi) – dodnes je úspěšná (dosud vydáno šest ročenek a čtyři zvláštní svazky), neboť staví do středu zájmu dítě (v souladu s poznatky vývojové psychologie). Bucher nyní konkretizuje své deset let staré výroky ve svém úvodním článku „Dětská filozofie má být méně teologií pro děti, nýbrž

mnohem více teologií dětí.“ Pro Buchera je v tomto kontextu rozhodující, že děti svým vlastním způsobem provádějí výklad, ať již o otázkách stvoření a kosmologie, obrazu Božím, v rámci svého vlastního výkladu biblických textů nebo o nahodilostech: dětská teologie je v tomto ohledu hermeneutikou prostřednictvím aktivního nalézání a méně formou zprostředkování. Nakonec tvrdí, že dětská teologie neznamena, že cílené náboženské vzdělání by bylo nadbytečné. Dětská teologie by neměla být hned korigována, ale nejprve pochopena, dětská teologie pro pobavení je diskutabilní, měla by být dovolena tzv. „počáteční naivita“, děti by se na ni ale neměly fixovat. Děti mají právo na svou teologii, ale také na náboženské vzdělání. Dětská teologie uvolňuje přísné nároky na pravdu. Zároveň Bucher při zavedení dětské teologie jako programu považuje za nutné brát v úvahu a připouští, že tyto stavební kameny představují spíše jen skromnou stavbu. Podle Ulricha Kropače vyžaduje Bucherův názor korekturu či modifikaci. Konkretizace se pojem dětské teologie dočkal v druhé Ročence dětské teologie (2003) v úvodním článku od Friedricha Schweitzera o rok později, podle nějž jsou třemi dimenzemi k programu dětské teologie: teologie dětí, teologie s dětmi a teologie pro děti.

3 Metody dětské teologie

V návaznosti na pracovní materiál Hartmuta Ruppů rozlišuje Heinz Schmidt sedm didaktických základních typů:¹³

1. „Sokratovský dialog“, který je zaměřen na sebepoznání a spočívá v objasňujícím rozhovoru mezi dítětem a mistrem-učitelem,
2. Základní „nauka“, která odstraní špatné a určí, co je správné,
3. „Mytologické příběhy“, které nabízejí narativně elementární obrazy a vyprávění a jejich cílem je probouzet hluboko ukryté emoce,
4. „Literární příběhy“ za určitých okolností i s obrázky (obrazové publikace), které dramatickým vyprávěním a plastickými pohledy chtějí stimulovat a zpracovávat otázky,
5. „Vyučování orientované na dotazy“, které vychází z dotazů dětí, na jejichž základě jsou jim zprostředkovávány biblické příběhy, obrazy, řeč, písně a hudba,
6. Zaměstnání s „příběhy obsahujícími dilema“, které aktivuje vlastní základní představy, zdůrazňuje problémy a podněcuje k nové konstrukci teologických představ,
7. „Volná činnost“, kdy dorost vyslovuje otázky, samostatně je zpracovává za pomoci různých nabídek a pokud možno samostatně nachází odpovědi.

Tento seznam a rovněž metody výuky používané v příspěvcích do Ročenky dětské teologie zřetelně ukazují, že se uvedené základní formy nijak zásadně neodlišují od klasické výuky náboženství nebo "práce s biřmovanci. Rozdíl nespočívá v metodě, ale v cíli pedagogického procesu, v němž není na prvním místě sdělování informací, ale spíše přístup. Děti je třeba brát vážně a považovat je do značné míry za rovnocenné partnery, kteří vyjadřují svůj teologický postoj k určitému tématu nebo problému. Teprve na základě teologie děti může dospělý partner do diskuse vnášet témata, která skupina nebo dítě nevedly. Rozhodující je otevřenost vystupování, kterou však nelze zaměňovat za oblíbenost. Pro znázornění takové teologické diskuse by mohlo sloužit herní pole,

---

¹³ SCHMIDT, Heinz, *Kinderfrage und Kindertheologie im religionspädagogischen Kontext*, v: Büttner, Gerhard/Rupp, Hartmut (Hg.), *Theologisieren mit Kindern*, Stuttgart 2002.

na kterém se nerozvíjejí žádné zcela nové oblasti bez analogií, ale jsou na něm pouze vytyčeny hranice a stanovena pravidla. Kam se hra v rámci daných hranic posune, to závisí na konkrétních hráčích. Přesto tato hra potřebuje pravidla.¹⁴

3.1 Metody orientované na vnímání

Jestliže se jedná o prozkoumání teologie dětí k určitému tématu, mají účastníci k dispozici panel " empirické metody, které pomáhají právě teologii dětí vnímat co nejméně zaujatě.¹⁵

Jako kvalitativní kritéria lze s ohledem na zjišťování a vyhodnocování dat stanovit:

- intersubjektivní prokazatelnost,
- indikaci a koherenci výzkumného procesu,
- empirické ukotvení podle běžných standardů sociálních věd, např. odůvodnění výběru skupiny dotazovaných, vztah k porovnávacím skupinám, kritérium teoretického uspokojení atd.,
- limity a relevantnost, které pomáhají vyhledat platnost výsledků výzkumu,
- reflektovaná subjektivita, která si je vědoma skutečnosti, že dětská teologie je vždy „meta-dětská teologie“, protože zkoumající osoby jsou ve značné míře samy zapojeny do toho, co si přejí prozkoumat jako dětskou teologii.

3.2 Metody orientované na zprostředkování

Jestliže budeme teologizování chápat jako společné hledání odpovědí na teologické otázky, do kterého děti vnášejí vlastní představy, rozvíjejí je a mohou tak dosahovat nárůstu kompetencí, je důležitým základem této činnosti rovnoprávný dialog. Přitom musí být oceněny zásadně všechny interpretace, přičemž do diskuse mohou být ze strany žáků/žákyn kriticky vnášeny i příspěvky, které nejsou míněny vážně a rovněž „interpretace vzbuzující obavy nebo nerespektující základní lidská práva“.¹⁶

Základním předpokladem je skutečný zájem o to, co si žákyně a žáci o daném

---

¹⁴ ZIMMERMANN, Mirjam, „*The medium is the message!*“ oder Gibt es spezifische Methoden der Kinder- bzw. Jugendtheologie?, v: Kalloch, Christina (Hg. u.a.), Jahrbuch für Kindertheologie, Stuttgart 2015.

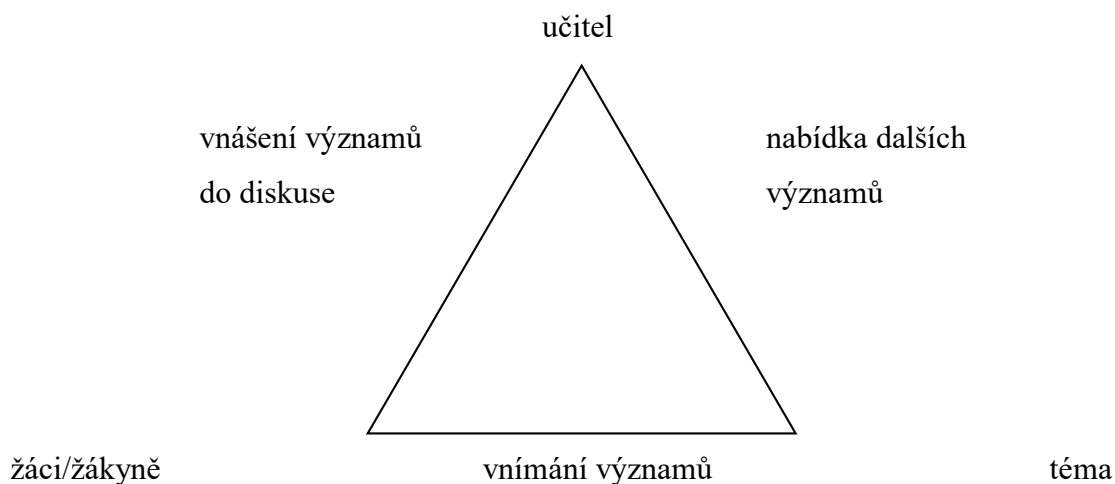
¹⁵ ZIMMERMANN, Mirjam, *Kindertheologie als theologische Kompetenz von Kindern, Grundlagen Methodik und Ziel kindertheologischer Forschung am Beispiel der Deutung des Todes Jesu*, Neukirchen-Vluyn 2.Aufel. 2012, s. 167-187.

¹⁶ REIß, Annike/FREUDENBERGER-LÖTZ, Petra, *Didaktik des Theologisierens mit Kindern und Jugendlichen*, Stuttgart 2012, 134.

tématu myslí. Důsledkem je pak důvěra v to, že interpretace budou obohacující a podnítí k přemýšlení i vyučující. Přesto je učitel obhájcem teologie. Musí mít tedy pro dané téma rozsáhlou odbornou kvalifikaci, aby dokázal hledání žákyň a žáků směřovat, nabízet další významy a pronášené výroky uměl systemizovat. Důležité je, aby si učitel byl přitom vědom vlastní interpretace, věrohodného a odůvodnitelného přístupu, protože, pokud vůbec, vnáší pouze náměty.

Nejzajímavější situace jsou při theologizování v praxi zažívány spíše náhodně, je-li otázka žáka produktivní, rozpoložení ve třídě podněcuje protichůdné názory nebo existuje příklad ze života, který theologická témata zpochybní. V takové situaci je samozřejmě rozsáhlá odborná příprava obtížná. Právě v tom má však dospělý partner v diskusi zvláštní úlohu osoby současně hledající a dotazující se, takže často dochází k hlubokému pohledu do nitra.

Plánovaná diskuse staví učitele před následující obtíže: jako vedoucí si musí současně jako „pozorný pozorovatel“ nejprve uvědomit všechny interpretace dětí, a kromě toho musí jako „stimulující diskutující“ zahrnout interpretace žákyň a žáků do diskuse a jako „průvodní expert“ by měl nabídnout významy, které povedou diskusi dále tak, jak je zřejmé z didaktického trojúhelníku.¹⁷

Obr. 1 Didaktický trojúhelník k úlohám učitele.

¹⁷ REIß, Annike/FREUDENBERGER-LÖTZ, Petra, *Didaktik des Theologisierens mit Kindern und Jugendlichen*, Stuttgart 2012, 134.

Velmi důležité je dodržování následujících pravidel diskusí:

- Musí být vypuštěny negativní a odsuzující komentáře.
- Je možné klást zpětné dotazy.
- Vlastní názor musí být vždy jako takový zdůrazněn.

Následující techniky diskusí, resp. (zpětné) dotazy mohou pomoci k vnímání toho, co žákyně a žáci říkají:

- Zpětný dotaz: Můžeš to ještě jednou vysvětlit?
- Opakování pro potvrzení pochopení: Rozuměl jsem ti správně, když ...
- Otázka na zdůvodnění: Jak bys to odůvodnil?
- Otázky na předpoklad: Jaký předpoklad k tomu je? Je vhodný?
- Otázky na pojmy/slova/výpovědi: Co myslíš tímto slovem/pojmem/výpovědí? Jaké by k tomu mohly existovat podobné pojmy? Jaký by byl opačný význam pojmu?
- Pokus o vymezení vůči jiné představě: Jaká by byla možná opačná představa?
- Otázky na důsledky: Jaké závěry z tohoto lze vyvodit? Je to logické? Co se změní, když takto budeš uvažovat, když takto budou uvažovat všichni?
- Otázka na příslušnost ke skupině: Jací lidé přemýšlejí stejně jako ty?
- Otázky na biografické pozadí: Jak jsi k této představě přišel? Bylo tomu vždycky tak? Kdy a proč se tvůj názor změnil?

Následující techniky diskusí pomáhají vnést do vztahu příspěvky k diskusi:

- Systematizace pozice ve skupině: Jaké postoje můžeme zjistit? Čím se liší?
- Pozice ve vztahu jsou stanoveny, pojmenovat podobnost a rozdíl: V čem jsou si podobné, čím se odlišují?
- Vyjasnění předpokladů tím, že se upřesňují pojmy, vysvětluje kontext, kladou se dotazy na zkušenosti s tématem.
- Zvažuje se přesvědčivost. Přitom jsou vyzýváni především žákyně a žáci, kteří zatím neměli vlastní postoj a nyní testují únosnost a přesvědčivost argumentů, resp. postojů.

Vnášení teologicky důležitých, dosud neuvedených postojů může být prováděno následujícími způsoby:

- Návrat k pozicím systematiky, resp. církevních dějin v podobě přijatelné pro děti.
- Uvedení (osobní) zkušenosti.
- Vyprávění o postoji důležité osoby apod.

4 Vnitřní rozdělení dětské teologie

Anton A. Bucher již dříve v rámci teoretických reflexí na dětskou teologii rozlišoval mezi teologií dětí (Genetivus subjektivus) a teologií pro děti (Genetivus objektivus). Vedle toho existuje pojem „teologizování s dětmi“.¹⁸ Friedrich Schweitzer rozlišuje ve svém úvodním článku v Ročence pro dětskou teologii¹⁹ účinně mezi teologií od, pro a s dítětem (dětmi). Pro přehled uvádím tabulku,²⁰ ke které jsou připojeny vysvětlivky.

Tato systematika byla převzata také do " teologie mládeže a diferencována například z hlediska jejích různých forem: implicitní teologie, osobní teologie, explicitní teologie, teologický výklad s pomocí teologické " dogmatiky, výslovně teologická argumentace mladistvých.²¹ Jak z hlediska teoretických úvah, tak i z hlediska zapojení dětské teologie do praktických nábožensko pedagogických souvislostí je důležité k tabulce poznamenat, že byly diferencovány různé dimenze dětské teologie s heuristickým záměrem. Existují tedy tři dílčí aspekty dětské teologie.

---

¹⁸ BÜTTNER, Gerhard, RUPP, Hartmut (Hg.), *Theologisieren mit Kindern*, Stuttgart 2002.

¹⁹ SCHWEITZER, Friedrich, *Was ist und wozu Kindertheologie?*, v: Bucher, Anton A. „Im Himmelreich ist keiner sauer“. Kinder als Exegeten, Jahrbuch für Kindertheologie 2, Stuttgart 2003.

²⁰ ZIMMERMANN, Mirjam, *Kindertheologie als theologische Kompetenz von Kindern. Grundlagen, Methodik und Ziel kindertheologischer Forschung am Beispiel der Deutung des Todes Jesu*, Neukirchen-Vluyn 2. Aufl. 2012, s. 123.

²¹ SCHLAG, Thomas, SCHWEITZER, Friedrich, *Brauchen Jugendliche Theologie? Jugendtheologie als Herausforderung und didaktische Perspektive*, Neukirchen-Vluyn 2011.

	Teologie od dětí, teologie dětí	Teologie pro děti	Teologizování s dětmi
Teologie – pojem	Teologie jako hovory lidí o víře Funkce víry (Härle)	Teologie odhalování (člověk jako naslouchající) Funkce zjevení (Barth)	Dialog při hledání pravdy Funkce církve (Tillich)
Role dítěte	Aktivní, samostatný, plnohodnotný subjekt. Autonomie dítěte Aktér	Aktivita a samostatnost, přesto schopnost rozvoje a učení; deficit vědomostí a zkušeností Adresát	Bytost orientovaná na vztahy, schopná dialogu – komunikativní Partner
Role učitele	Pasivní posluchač V nejlepším případě iniciátor impulsů Obohacení/zpochybnění pozice učitele Základní postoj: údiv, dotazy	Orientující se, vedoucí, zprostředkující Spoluodpovědnost za platnost a jistotu obsahu učiva Základní postoj: zvoucí, nabízející	Partner (dialogu) Korekce a zásahy naplněné respektem; další dotazy Základní postoj: hledání, povídání
Metoda(y)	Sociálně vědecky empirické: deskriptivní	Hermeneutický Spočívající na předpisech	Komunikačně vědecké
(Nábožensko) pedagogický cíl	Podpora kreativity a svěbytnosti teologických úvah dítěte Orientace na identitu Cíl: vyspělý křesťan	Pomoc při vytváření a rozšiřování specifických náboženských vědomostí dítěte; Nabídky biblicko- teologické tradice Orientace na vzdělávání Cíl: osvojené pochopení tradice	Symetrická a otevřená komunikace; Společné hledání teologických pravd Orientace na dialog Cíl: společenství hledajícího/církve
Hranice / problémy	Nemožné dosažení metodickým / teoretickým přístupem Žádný korektivy	Vnímání/ocenění dětí pouze z hlediska určitých nábožensko pedagogických cílů	Symetrická komunikace jako ideál, avšak fakticky nedosažitelná

4.1 Teologie dětí

Anton A. Bucher požadoval již dříve „senzibilitu pro teologické snahy dětí“ a ocenění dětí jako teologů a tím i jako samostatných a aktivních tvůrců teologických artefaktů.²²

Toto zaměření na teologii dětí bylo na začátku profilování nutné k tomu, aby se rozlišila a vymezila klasická náboženská pedagogika a posun dětské teologie. Důsledkem byla i změněná role dospělého, který je v nejlepším případě poskytovatelem impulsů pro myšlení dítěte a nabízí prostor pro jeho rozvoj, přičemž tento přístup není z ročenek pro dětskou teologii zřejmý. Vlastně ani nedochází ke korekci nevhodných nebo nesprávných tvrzení, tato naopak obohacují pozici vyučujícího a za určitých okolností ji dokonce zpochybňují.

Metodicky se využívají přístupy, které mají co nejmenší vliv na myšlenkové a vyjadřovací schopnosti dětí, protože jejich výroky jsou zachycovány pouze popisně. Ukazují se ale již také hranice takového přístupu, protože dospělí konečně díky teologickému nastavení, materiálům a kladeným otázkám strukturují významy a zaměřují se na ně a rovněž aktivně působí jako hodnotitelé a interpreti dětských výroků.²³

Teologie dětí v praxi

Mateřská škola v Německu²⁴

Lena (6): Der liebe Gott ist wie eine liebe Mutter, die früh ihre Kinder auf den Spielplatz zum Spielen schickt und am Abend ruft sie sie wieder rein.

Lana (6): Láska Boha je jako láska matky, která posílá své děti si hrát a večer si je zase volá.

Tina (4) singt: Ich bin so froh, Gott ist so lieb, meine Mama zieht mich groß. Alle, alle Menschen haben mich lieb. Alle freuen sich, wenn ich komme, weil ich so lieb bin. Meine

---

²² BUCHER, Anton A., *Kindertheologie: Provokation? Romantizismus? Neues Paradigma?*, v: Bucher, Anton A. (Hg. u.a.), „Mittendrin ist Gott“. Kinder denken nach über Gott, Leben und Tod, Jahrbuch für Kindertheologie, Stuttgart 2002.

²³ STRIET, Magnus, *Kindertheologie? Eine Verunsicherung*, v: Bucher, Anton A. (Hg.), „Man kann Gott alles erzählen, auch kleine Geheimnisse“, Stuttgart 2007.

²⁴ KUNZE-BEIKÜFNER, Angela, *„Das Herz pocht und das ist Gott.“ Theologische Gespräche in der Kindertagesstätte* [online]. Dastupné na: WWW: http://www.rpilocum.de/material/elementarpedagogik/element_kunze-beikuefner.

Mama hat mir den Namen Tina gegeben. Alle freuen sich, wenn ich komme. Der Opa springt in die Luft. Gottes Liebe ist so groß!

Tina (4) zpívá: Jsem tak ráda, Bůh je tak milý, maminka mě dělá velkou. Všichni, všichni mě milují. Všichni jsou šťastní, když přijdu, protože jsem tak milá. Moje máma mi dala jméno Tina. Všichni jsou šťastní, když přijdu. Děda skáče do vzduchu. Boží láska je tak velká!

Hagia (5): Ich habe alle Menschen lieb, auch die, die ich nicht kenne. Ich habe die Liebe Gottes in mir. Ich bin nämlich wie Gott – ich mache ja mit Gott mit. Gott hat das zu mir gesagt.

Hagia (5): Miluji všechny lidi, také ty, které neznám. Mám Boží lásku v sobě. Jsem totiž jako Bůh – jsem s Bohem. Bůh ke mně promlouvá.

Johanna (5): In meinen Gedanken und Gefühlen kann ich Gott und die Engel sehen. (...) Das Gefühl ist richtig hell und gesund und fröhlich. Es ist wunderbar, wenn man es spürt. Die Erwachsenen können das nicht sehen, die sind zu beschäftigt mit andern Dingen, die spüren nicht ihre Gedanken. Die spüren auch nicht, dass Kinder viele Geheimnisse entdeckt haben. Alle Kinder können Gott und die Engel sehen.

Johanna (5): Ve svých myšlenkách a pocitech poznávám Boha a vidím anděly. (...) Pocit je správný, světlý, zdravý a radostný. To je báječné, když to člověk cítí. Dospělí to nemohou vidět, jsou příliš zaneprázdněni jinými věcmi. Také necítí, když děti objeví spoustu tajemství. Všechny děti znají Boha a vidí anděly.

Reflexe:

Tato prohlášení jsou od dětí, které vyrůstají v nábožensky založených rodinách. Zajímalo by mě, při jaké činnosti to děti řekly a jaká byla reakce paní učitelky. Pokud něco takového dítě řekne během spontánních her, při kterých nemusí být pod dohledem učitelky, je to dle mého názoru dost nebezpečné – může vzniknout konflikt víra x nevíra a ten může vést k narušení vztahů mezi dětmi. Taková situace je náročná na vysvětlení i na urovnání vztahů.

Pokud je to při činnosti, u které je učitelka přítomna, je možné celý rozhovor dětí sledovat a případně zakročit. Děti můžeme nechat, ať mezi sebou diskutují, ale je nutná kontrola jejich způsobu vyjádření a případná pomoc při hledání konečného závěru.

Při tomto druhu teologie je důležité, aby učitelka, která je v roli pasivního posluchače, byla přítomna a případně kladla otázky. Je důležitá rovněž podpora kreativity a teologických úvah dítěte.

Tato působivá prohlášení dětí (zdokumentované v rodinném kontextu křesťanských rodičů) jsou dětské teologické perly – ale tyto perly mohou otevřít teologické uši u dospělých a zvýšit jejich citlivost k teologii dětí. Děti mají vlastní způsob vnímání a myšlení. Tato jejich "vlastní cesta" nesmí být považována za něco, co by mělo být co nejrychleji překonáno nebo dokonce potlačeno. Děti jsou kompetentní spoluzakladatelé jejich života a světového pohledu. Zvláště ve věku mateřské školy získávají každý den nové poznatky a spojují je s již existujícími zkušenostmi. Toto myšlení se také nazývá vývoj "intuitivní teorie" ve vývojové psychologii. Dokonce i v oblasti náboženství mají děti již ve věku mateřské školy značné znalosti. Ve své odborné znalosti o vědomostních zásobách dětí v mateřské škole Lilian Fried zdůrazňuje znalosti, které existují už v batolecím období.

4.2 Teologie pro děti

Zatímco zpočátku byla v teologických dětských publikacích „teologie pro děti“ používána jako rozhraní pro vymezení „teologie dětí“,²⁵ bylo později z mnoha souvislostí patrné, že teologie dětí je odkázána na impulsy a doplňky pocházející z „teologie pro děti“. V roce 2012 se jedna z Ročenek pro dětskou teologii věnovala výhradně tomuto tématu. Pro vnímání a zpracování deficitů již nestačil údiv nad teologickými výroky dětí, tyto deficity byly v rámci dětské teologie stále zřetelnější. Empiricky zjištěná data se často vztahují na výběr příkladů dětských vyjádření, které kompetence v oblasti dětské teologie nepokrývají v jejich celé šíři. Teologie pro děti se mezitím stala nutností, protože základní znalosti mnoha dětí byly příliš malé a dětské

---

²⁵ BUCHER, Anton A., *Kindertheologie: Provokation? Romantizismus? Neues Paradigma*, Stuttgart 2002.

výroky byly často náhodné a jednorázové, resp. jejich obsah mohl být i problematický.²⁶ Teologie pro děti musí proto především vytvářet účelné situace s požadavky, které budou pro děti teologickou výzvou, ale podpoří je i v rozvoji jejich schopnosti dotazování. Musí zprostředkovat takové základní znalosti, které umožní komplexnější a kreativnější teologické myšlení při teologizování a musí se pokusit o to, aby tato podpora kompetencí měla dlouhodobý a trvalý účinek, který bude minimalizovat náhodnost.²⁷

Teologie pro děti by ale neměla být zaměňována s „dětskou teologií“, v níž jde o to, že děti samy přemítají o Bohu a jeho místě ve svém životě. Spíše zde jde o to učit děti systematicky, jak poznávat Boha z Bible.

Proč se nazývá právě teologie pro děti a není to trochu přehnané? Ne. Protože i děti dokážou věřit v Boha a mohou jej poznat. I pro děti je důležité získat o Bohu plnohodnotný obrázek, který odpovídá jejich věku.

Teologie se vyučuje nejlépe tak, aby to děti bavilo a zároveň aby teologii porozuměly. V nedělní škole k tomu je mnoho příležitostí, např. při vyprávění o dějinách, výuce veršů z Bible nebo při zpěvu. Kromě toho je možné do hodiny naplánovat lekce, v nichž se téma vykládá přímo dětskou formou.

Tento materiál je možné používat všude tam, kde je to vhodné. Zde je několik návrhů:

- jako bod programu nedělní školy
- v biblickém vyučování
- v kázání dětem při bohoslužbě
- při rodinných bohoslužbách/skupinách
- v mládežnických skupinách nebo při práci s mládeží
- všude tam, kde je zájem systematicky vyučovat děti

---

²⁶ ZIMMERMANN, Mirjam, *Kindertheologie als theologische Kompetenz von Kindern. Grundlagen,*

²⁷ ZIMMERMANN, Mirjam, *Methodik und Ziel kindertheologischer Forschung am Beispiel der Deutung des Todes Jesu*, Neukirchen-Vluyn 2. Aufl. 2012.

Dětská teologie pro děti z mateřských škol musí být jasně odlišná od pouhého učení o náboženských praktikách a obsahu. Existuje však poměrně málo didaktického materiálu pro dětskou teologii pro děti v mateřské škole, která odpovídá jak teologickým tvrzením, tak základním pedagogickým tvrzením. Společný život dětí a učitelů v mateřských školách v každodenním životě vyžaduje jinou církevní vzdělávací praxi než náboženské vzdělávání ve škole. Implicitní formy náboženských vzdělávacích prací a poskytování duchovních zkušeností musí být vyvážené. Výchozím bodem teologie pro děti jsou otázky dětí, např. v souvislosti s vyrůstáním osobních zkušeností.²⁸

Dalším způsobem, jak přinést teologii do mateřské školy, je ranní kufr naplněný materiály na jedno téma (rozloučení a smutek, Bůh, Ježíš, Církevní rok). Tyto materiály musí být spojeny s každodenním světem dětí a musí být přístupné dětem. Jako odpověď na otázku "kdo, kde nebo jak je Bůh" má učitelka "Boží kufrík", ve kterém se skrývá 33 symbolů založených na biblických slovech. Symboly jsou vyrobené z materiálu podobného hračkám. Kufrík je skvělý způsob, jak s dětmi mluvit o jejich pojmech o Bohu a vztazích a dát jim nápady na myšlení.²⁹

Když děti v naší kultuře na otázku „Kde Bůh bydlí?“ odpoví „v nebi“, nikdo by neměl být překvapen. Nemělo by být žádným překvapením, že některé děti dělají závěry: „Bůh je mrtev. Neboť když mrtví jdou do nebe a Bůh už v nebi je, je mrtvý.“

L: Jetzt müssen wir unterscheiden, was im Himmel sein kann. Es gibt Sachen, die können wir sehen im Himmel:

Justin: Wolken.

Marie: Wolken.

Max: Sonne.

Sören: Sterne.

Felix: Weißkopfadler.

Kevin: Mond.

Lena: Flugzeuge.

---

²⁸ KUNZE-BEIKÜFNER, Angela, "Das Herz pocht und das ist Gott." *Theologische Gespräche in der Kindertagesstätte* [online]. Dostupné na: WWW: http://www.rpiloccum.de/material/elementarpaedagogik/element_kunze-beikuefner.

²⁹ KUNZE-BEIKÜFNER, Angela, "Das Herz pocht und das ist Gott." *Theologische Gespräche in der Kindertagesstätte* [online]. Dostupné na: WWW: http://www.rpiloccum.de/material/elementarpaedagogik/element_kunze-beikuefner.

L: Die können wir sehen. Und was können wir nicht sehen im Himmel?

Simon: Gott.

Julian: Und Jesus.

Felix: Engel.

Simon: Und die Gestorbenen.

L: Vielleicht gibt es ja zwei Himmel? Einen Himmel, wo man alles sieht und einen Himmel wo das ist, was man nicht sieht?

Jan: Wenn Wolken sind, kann man nicht die Sonne sehen.

L: Nachts kann man die Sonne auch nicht sehen. Ich will euch einmal ein kleines Lied vorsingen, das ist ein Rätsellied (singt):

Weißt du, wo der Himmel ist, außen oder innen? Eine Handbreit rechts und links, du bist mitten drinnen ... Weißt du, wo der Himmel ist, nicht so hoch da oben. Sag doch ja zu dir und mir, du bist aufgehoben.³⁰

L: Nyní musíme rozlišit, co může být na nebi. Jsou věci, které na nebi vidíme:

Justin: mraky.

Marie: mraky.

Max: slunce.

Sören: hvězdy.

Kevin: Měsíc.

Lena: Letadla.

L: To vidíme. A co nevidíme na nebi?

Simon: Boha.

Julian: A Ježíše.

Felix: Anděly.

Simon: A mrtvé.

L: Možná jsou dvě oblohy? Nebe, kde vidíte všechno a nebe, kde je to, co nevidíte?

Jan: Když jsou mraky, tak nevidíme slunce.

L: V noci taky nevidíte slunce. Chci vám zpívat krátkou píseň jednou, je to hádanka:

---

³⁰ Tamtéž.

Víš, kde je nebe, venku nebo uvnitř? O píd' vpravo a vlevo, jsi uprostřed ... Víš, kde je nebe, není tak vysoko nahoře. Řekni ano sobě a mně. Jsi pozvednut.

Reflexe:

U tohoto příkladu se mi líbí, že se učitelka aktivně zapojuje a vyzývá děti k dalším nápadům a spolupodílí se na jejich rozvoji. V tomto případě se jedná o rozhovor s dětmi, který učitelka sama vede a reaguje na to, co děti odpovídají. Je na učitelce, kterým směrem rozhovor povede. Zda bude sledovat svůj předem stanovený cíl, nebo bude brát v úvahu odpovědi a zájem dětí a rozhovor tomu přizpůsobí. Tomuto příkladu předcházela ještě jedna diskuze, která měla podobný začátek. Učitelka se dětí jen zeptala, co je na nebi. Děti ihned začaly říkat: „Bůh, andělé, mrtví.“ Učitelka je zastavila a jen trochu změnila otázku. Tehdy se začaly odpovědi lišit. V tomto případě učitelka pohotově reagovala na odpovědi dětí vhodnou úpravou své otázky.

Tento druh dětské teologie je vhodné zařazovat v mateřské škole jako řízenou činnost, neboť je nutná přítomnost učitelky a její vůdčí role. V tomto případě učitelka vytváří a rozšiřuje náboženské vědomosti dítěte a sleduje cíl, který spočívá v osvojení a pochopení tradic.

U teologie pro děti bych viděla jako hlavní problém to, že děti ateistů si přináší mnoho otázek domů. Jelikož, jak vyjadřuji o pár řádků výš, bych teologii pro děti zařadila do řízené činnosti, je nemožné, aby se děti ateistů vyhnuly tématům, které s teologií souvisí. To znamená, že poslouchají různé názory a postoje, kterým nemusí úplně rozumět a se kterými se ještě nemusely setkat. Mohou se zeptat učitelky, ale některé otázky určitě kladou i doma svým rodičům, kteří s tím nemusí souhlasit z důvodu, že nevěří v Boha a nechtějí tím plést hlavu svým dětem. Další reakcí rodičů, kteří nevěří v Boha, může být naštvání se, protože dětem na jejich otázky nedokáží dát odpověď. Tuto problematiku bych nehledala v německy mluvících zemích, neboť tam je dětská teologie známá a přijatá okolím, ale domnívám se, že v Česku to určitě jeden z problémů bude.

4.3 Teologie s dětmi

Střední polohu, která se rovněž inspiruje teologií dětí, protože z ní vychází, ale přitom již vnáší do diskuse aspekty, které odkazují na „teologii pro děti“, představuje „teologie s dětmi“, resp. používanější výraz „teologizování s dětmi“. Jak již naznačuje pojem, jsou zde děti aktivními partnery. Pojem se opírá o „filosofování s dětmi“ a může být označen jako integrační východisko používané v praxi. O metodickém řešení bude ještě řeč dále, hlavní v je v tomto případě role učitele, od kterého se očekává tzv. flexibilní modulační role, cosi jako klíčová kvalifikace.³¹

Dětská teologie neboli theologizování s dětmi se snaží pojímat děti nově jako subjekt víry a poskytnout jim prostor k vyslovení svých výkladů, otázek, zjištění, představ, argumentů a názorů k náboženským tématům, aby na základě toho dokázaly samostatně přemýšlet o křesťanské víře podle Bible. Spíše, než o teologii pro děti se zde jedná o teologii dětí a s dětmi. Při zprostředkování víry bychom měli dětem více naslouchat a snažit se porozumět jejich vnímání a myšlení, namísto toho, abychom jejich myšlenky okamžitě korigovali či hodnotili jako správné či nesprávné a vraceli děti k předem stanovenému učebnímu cíli. Dospělí se přitom s dětmi vydávají na společnou cestu za poznáním. V rámci nedělní školy může dětská teologie povzbuzovat především k tomu, aby se dětem důkladněji naslouchalo, lze s nimi přemítat nad otázkami a přiblížit je tak Bohu, namísto podávání rychlých a předem utvořených odpovědí.

V rámci různých oborů teologických fakult se mezitím začalo téma theologizování s dětmi vážně pojímat. Stále rostoucí počet publikací se zabývá základním pojetím, obsahem a metodami dětské teologie. Filozofování s dětmi je již delší dobu tématem filozofického výzkumu a vzdělávání na univerzitách.

Děti z mateřské školy vytvářejí náboženské pojmy a teorie založené na svých znalostech, zkušenostech a zážitcích v aktivní výměně názorů s dětmi a dospělými. Tento proces přemítání a reflexe je podporován teologií v mateřské škole.

Teologické rozhovory se také konají doma v rámci rodiny nebo mezi dětmi, zatímco si spolu hrají. Rozlišujeme mezi teologií iniciovanou dospělými a dětskými

---

³¹ FREUDENBERGER-LÖTZ, Petra, *Theologische Gespräche mit Kindern in der Grundschule*, 2005.

skupinami, pro něž se připravuje prostředí. Jde o spontánní teologický rozhovor rozvíjející se z iniciativy dětí.

V podstatě v teologizaci nejde o rychlé odpovědi dospělých na otázky dětí, ale o to, že děti a dospělí společně hledají odpovědi. Často se jedná o otázky, na které nelze jednoznačně odpovědět. Následující příklad ilustruje tento princip:

Was ist das Zuhause für Gott?

Kai (3): Mama, was ist das? (zeigt auf einen Gegenstand)

Mutter: Das ist ein Brillenetui.

Kai: Warum?

Mutter: Da kommt die Brille hinein, wenn ich sie nicht trage. Das ist wie ein Zuhause für die Brille.

Kai: Und was ist das Zuhause für das Auto?

Marvin(5): Na, die Garage!

Kai: Und was ist das Zuhause für Gott?

Mutter: Das ist eine schwierige Frage, die kann ich dir so schnell gar nicht beantworten.

Marvin: Ich weiß es. Der Mensch!³²

Jaký je domov Boha?

Kai (3): Mami, co to je? (ukazuje na objekt)

Matka: To je pouzdro na brýle.

Kai: Proč?

Matka: Tam dávám brýle, když je nenosím. Je to jako domov pro brýle.

Kai: A jaký je domov pro auto?

Marvin (5): No, garáž!

Kai: A jaký je domov Boha?

Matka: To je těžká otázka, nedokáži ti tak rychle odpovědět.

Marvin: Já vím. Lidé!

---

³² KUNZE-BEIKÜFNER, Angela, "Das Herz pocht und das ist Gott." *Theologische Gespräche in der Kindertagesstätte* [online]. Dostupné na: WWW: http://www.rpiloccum.de/material/elementarpaedagogik/element_kunze-beikuefner.

Reflexe:

Tento příklad nám ukazuje, že teologie s dětmi je možná dělat kdekoli a s kýmkoli. Dospělý, nezáleží na tom, zda jde o rodiče či učitele, je dítěti partnerem a vede s ním dialog. Dialog je založen na rovnocenném vztahu. Jde o otevřenou komunikaci mezi dítětem a dospělým, která spočívá v hledání teologických pravd. Děti jsou přirozeně zvědavé a je vhodné jim na jejich otázky dávat pravdivé odpovědi.

Teologie s dětmi je v tomto případě v kruhu rodiny. Dítě se ptá a matka se sourozencem odpovídají. Je možné ji ale realizovat i ve škole, ale v tomto případě je podle mě důležité mít omezený počet dětí, jelikož jde o partnerský rozhovor. Z toho důvodu by měl dialog probíhat v klidném prostředí, ve kterém by se účastníci cítili uvolněně a nemuseli by se bát žádných rušivých vlivů.

Podle mého názoru je dětská teologie v Česku realizována v jednotlivých rodinách, ale není rozšířena do škol. Každá nábožensky založená rodina vede své dítě podle svého nejlepšího mínění a svědomí, tudíž na tom nevidím nic špatného. Na druhé straně si myslím, že slyšet i názor někoho druhého, který mě nijak neovlivňuje, je pro dítě přínosné a obohacující. Ve své praxi jsem se setkala jen s jedním kroužkem náboženství, který probíhá na základní škole, jinak jsem se s dětskou teologií nesetkala.

Pro dětskou teologii jsou důležité všechny tři druhy. V každé je něco specifického a pro daný druh nezbytného. Liší se v roli dítěte, roli učitele, metodách, cílech, ale i tak dohromady tvoří jednotu.

Závěr

Dětská teologie je jeden z druhů teologie, které dohromady tvoří jednotu. Dětská teologie se v mezidobí stala v Německu, Rakousku, Švýcarsku pevnou součástí pedagogické výuky a vzdělávání farářů. Nově nabízí několik univerzit ve svém výukovém rámci také semináře, v nichž se propojuje dětská teologie se systematickou teologií a biblickou teologií. Z toho vyplývá, že dětská teologie náleží k teologii.

Termín „dětská teologie“ je nový, ale jeho pozadí má dlouhou tradici např. vnímání odlišnosti dítěte v antice, pokus o vyhodnocení jeho sociálního statusu v Novém zákoně, vnímání a ocenění jeho vlastní hodnoty ve výkladu a změně perspektivy v oblasti pedagogiky „od dítěte“ k reformní pedagogice, zkoumání náboženského vývoje dítěte, studie v oblasti vývojové psychologie a podobně.

Dětská teologie se rozděluje na tři základní části – teologie dětí, teologie pro děti a teologie s dětmi. Každá z těchto částí se něčím liší. Například v teologii dětí je dítě v roli aktéra – dítě je aktivní, samostatné, v teologii pro děti je dítě v roli adresáta – dítě je samostatné, aktivní, ale učitel vede a zprostředkovává a v teologii s dětmi je dítě v roli partnera – je orientované na vztahy, schopné si povídat a vést s učitelem dialog. Každý druh se také orientuje na něco jiného. Teologie dětí se orientuje na identitu, teologie pro děti na vzdělávání a teologie s dětmi se orientuje na dialog.

Jedním z cílů mé práce bylo ukázat, co je dětská teologie. Dětská teologie je hojně rozšířená v německy mluvících zemích, proto jsem čerpala z německých internetových stránek, na kterých jsem narazila i na dětská vyjádření, která uvádím ke konci práce a která se týkají právě dětské teologie. Jelikož se jedná o děti předškolního věku, je zřejmé, že již v tak raném období života mají děti povědomí o Bohu, i když si ho přímo nespojí s teologií jako vědou.

V současné době jsem viděla ve školách (mateřských, základních) minimální zájem o teologii a přijde mi to škoda. Když za učitelkou přijde dítě a chce znát odpověď i na banální otázku týkající se teologie nebo třeba i Bible, leckterá učitelka neví, co má dítěti odpovědět a jen ho něčím odbyde. Většina dětí zná pohádku Stvoření světa, ale už neví, co tato pohádka ukazuje a z čeho vychází. Učitelka by přitom mohla na toto téma

udělat krásný program a nenásilně tak děti naučit něco nového a pro ně obohacujícího. Na některých základních školách se vede kroužek náboženství, který alespoň trochu obohacuje děti v tomto směru. Problém vidím v tom, že děti, které tento kroužek navštěvují, jsou tam přihlášeny rodiči, kteří na tom, aby tam dítě docházelo, trvají. Byla bych ráda, aby se i prostřednictvím této práce, dostala dětská teologie více do podvědomí lidí a začala se více uvádět do praxe jako je tomu v Německu, Rakousku a Švýcarsku.

Seznam použitých zdrojů

- ALBRECHT, Michaela, *Für uns gestorben. Die Heilsbedeutung des Kreuzestodes Jesu Christi aus der Sicht Jugendlicher*, Göttingen 2007. ISBN 3899714016.
- BUCHER, Anton A., *Kindertheologie: Provokation? Romantizismus? Neues Paradigma?* v: Bucher, Anton A. (Hg. u.a.), „Mittendrin ist Gott“. Kinder denken nach über Gott, Leben und Tod, Jahrbuch für Kindertheologie, Stuttgart 2002. ISBN 3-7668-3744-3.
- BUTT, Christian, *Kindertheologische Untersuchungen zu Auferstehungsvorstellungen von Grundschülerinnen und Grundschülern*, Göttingen 2009. ISBN 978-3 89971-720-4.
- BÜTTNER, Gerhard, RUPP, Hartmut (Hg.), *Theologisieren mit Kindern*, Stuttgart 2002. ISBN 978-3466371211.
- DIETERICH, Veit-Jakobus (Hg.), *Theologisieren mit Jugendlichen. Ein Programm für Schule und Kirche*, Stuttgart 2012. ISBN 978-3766842251.
- FREUDENBERGER-LÖTZ, Petra, *Theologische Gespräche mit Jugendlichen. Erfahrungen – Beispiele – Anleitungen. Ein Werkstattbuch für die Sekundarstufe*, Stuttgart 2012. ISBN 978-3466370412.
- FREUDENBERGER-LÖTZ, Petra, *Theologische Gespräche mit Kindern in der Grundschule*, 2005. ISBN 978-3766839381.
- KAMMEYER, Katharina, „*Lieber Gott, Amen!*“ Theologische und empirische Studien zum Gebet im Horizont theologischer Gespräche mit Vorschulkindern, Stuttgart 2009. ISBN 978-3-7668-4098-1.
- REIß, Annike/FREUDENBERGER-LÖTZ, Petra, *Didaktik des Theologisierens mit Kindern und Jugendlichen*, Stuttgart 2012. ISBN: 978-3-17-021403-3.
- SCHLAG, Thomas, SCHWEITZER, Friedrich, *Brauchen Jugendliche Theologie? Jugendtheologie als Herausforderung und didaktische Perspektive*, Neukirchen Vluyn 2011. ISBN 978-3-7887-2529-7.
- SCHMIDT, Heinz, *Kinderfrage und Kindertheologie im religionspädagogischen Kontext*, v: Büttner, Gerhard/Rupp, Hartmut (Hg.), *Theologisieren mit Kindern*, Stuttgart 2002. ISBN 978-3-17-017093-3.

- SCHWEITZER, Friedrich, *Was ist und wozu Kindertheologie?*, v: Bucher, Anton A. „Im Himmelreich ist keiner sauer“. Kinder als Exegeten, Jahrbuch für Kindertheologie 2, Stuttgart 2003. ISBN 3-7668-3817-2.
- STRIET, Magnus, *Kindertheologie? Eine Verunsicherung*, v: Bucher, Anton A. (Hg.), „Man kann Gott alles erzählen, auch kleine Geheimnisse“, Stuttgart 2007. ISBN 978-3-7668-3999-2.
- ZIMMERMANN, Mirjam, *Kindertheologie als theologische Kompetenz von Kindern, Grundlagen Methodik und Ziel kindertheologischer Vorschung am Beispiel der Deutung des Todes Jesu*, Neukirchen-Vluyn 2. Aufl. 2012. ISBN 978-3-7887 2438-2.
- ZIMMERMANN, Mirjam, *Gibt es spezifische Methoden der Kinder- bzw. Jugendtheologie?*, v: Kalloch, Christina (Hg. u.a.), Jahrbuch für Kindertheologie, Stuttgart 2015. ISBN 978-3-7668-4371-5.

Internetové zdroje

- DUKA, Dominik, *Úvod do teologie*, Krystal OP, Praha, 1998. Dostupné na WWW: <http://krystal.op.cz/pub/ut.htm>.
- KUNZE-BEIKÜFNER, Angela, *"Das Herz pocht und das ist Gott." Theologische Gespräche in der Kindertagesstätte* [online]. Dastupné na: WWW: http://www.rpiloccum.de/material/elementarpaedagogik/element_kunze-beikuefner.
- Rozdělení teologie* [online], s.3. Dostupné na WWW: www.op.cz/download/rozdeleni_teologie.rtf.8.
- Stvoření, Věda víry* [online], Krystal OP, 2001. Dostupné na WWW: <http://krystal.op.cz/amen/2001/Amen1-01.htm>.

ABSTRAKT

HOMOLKOVÁ, Milena. *Co je dětská teologie?* České Budějovice 2018. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce Mgr. Kateřina Brichcínová, Th.D.

Klíčová slova: teologie, dítě, předškolní věk, školní družina, vývojová psychologie a teologie, metody

Bakalářská práce s názvem *Co je dětská teologie?*, se zabývá přiblížením této problematiky i českým čtenářům. Představuje dětskou teologii jako samostatnou disciplínu teologie, která se může objevovat už u dětí v mateřské škole. Popisuje také rozdělení dětské teologie. U jednotlivých druhů dětské teologie jsou uvedené příklady, které byly realizovány v německy mluvících zemích.

ABSTRACT

What is Children's theology?

Key words: theology, child, preschool age, after-school club, Developmental Psychology and Theology, methods

Bachelor thesis titled *What is Children's theology?*, deals with the approach of this issue to Czech readers. It represents Children's theology as an independent discipline of theology, which can already be seen in children in kindergarten. It also describes the division of Children's theology. For each kind of children's theology there are examples that have been realized in German-speaking countries.